

Kerkuilen 2002

Noord-Brabant

Verslag Kerkuilenoverleg Noord-Brabant over 2002

1. Colofon

Dit rapport bevat een verslag van het "Kerkuilenoverleg Noord-Brabant" over het jaar 2002.

Dit verslag is bedoeld voor:

- Alle vogelwerkgroepen en personen, die in 2002 op een of andere manier een actieve bijdrage hebben geleverd aan de bescherming van en het onderzoek naar de kerkuil in Noord-Brabant
 - Andere geïnteresseerde natuur- en speciaal vogel-liefhebbers: het geeft een inzicht in de activiteiten, die in 2002 in de provincie Noord-Brabant voor de kerkuil zijn ondernomen.
-

Wat is het "Kerkuilenoverleg Noord-Brabant"

Het "Kerkuilenoverleg Noord-Brabant" is een samenwerkingsverband van vogelwerkgroepen en personen, die zich actief inzetten voor de bescherming van de kerkuil in de provincie Noord-Brabant. Dit overleg werd in 1983 gestart op initiatief van vogelwerkgroep Midden-Brabant.

Voor meer informatie:

Coördinator Kerkuilenoverleg Noord-Brabant:
Gerard van der Kaa,
Van Rijckevorsellaan 17,
5062 DH Oisterwijk
Telefoon: 013-5215364
Email: Gcmvdkaa49@hotmail.nl

Samenstellers van dit verslag:

John Hermans (eindredactie)
Henk Cleutjens
Gerard van der Kaa
Toon Voets
Joost Nijkamp
Harry Fiolet

Als u gedeeltes van dit rapport wilt gebruiken, dan hebben wij daar in principe geen bezwaar tegen. Vermeld in dit geval wel de bron en laat het -indien mogelijk- de redactie even weten.

Contactadres redactie:

John Hermans, Beukenlaan 22, 5409 AS Odiliapeel, tel. 0413-272777
Email: jhermans@knoware.nl

Datum publicatie: april 2002

Copyright © Kerkuilenoverleg Noord-Brabant

2. Inhoudsopgave

1. COLOFON	2
2. INHOUDSOPGAVE	3
3. VOORWOORD	4
4. RESULTATEN 2002	5
4.1 Samenvatting broedresultaten kerkuil in 2002	5
4.1.1 Aantal broedgevallen Noord-Brabant 1987-2002	5
4.1.2 Aantal broedgevallen Nederland 1979-2002	6
4.1.3 Aantal broedgevallen per provincie in 2001 en 2002	7
4.1.4 Vergelijking broedgevallen Noord-Brabant versus Nederland	8
4.1.5 Broedresultaten 2002 Noord-Brabant per vogelwerkgroep	10
4.1.6 Verspreidingskaart broedgevallen in Noord-Brabant in 2002	12
4.2 Broedparen Noord-Brabant 1985-2002	13
5. ANALYSES	14
5.1 Overzicht van gebouw en nesttypes in 2002	14
5.2 Overzicht aantal geringde kerkuilen in 2002	16
6. MONITORING VAN DE STEENUIL	18
7. BIJDRAGEN LOCALE UILENWERKGROEPEN	23
7.1 Steenuilennestkasten West-Brabant	23
7.2 Steenuil-Nestkastperikelen	23
7.3 Verslag Steenuileninventarisatie West-Brabant 2002	25
7.4 Ode van Tyto alba aan Jan Hop	26
7.5 Akkerranden beheer gunstig voor kerkuil?	26
7.6 Kerkuilenlatijn	27
7.7 De kerkuil is weer helemaal terug	27
7.8 Ringfeestje	28
8. AANGESLOTEN (VOGEL)WERKGROEPEN EN PERSONEN	29
9. BESCHIKBARE NESTKASTNUMMERS	32

3. Voorwoord

Voor jullie ligt het jaarverslag van het Kerkuilenoverleg Noord-Brabant 2002. De voorlopige cijfers geven aan dat het aantal broedende kerkuilen ongeveer gelijk is aan het vorig jaar. Wel zijn de broedresultaten veel minder, dus in dat opzicht was het een daljaar. Dat daljaar kon natuurlijk niet uitblijven.

Zoals misschien bekend heeft Vogelbescherming Nederland aangegeven om zich vanwege financiële tekorten terug te moeten trekken uit het kerkuilenwerk. Dat betekent dat de beschermers nu op eigen benen komen te staan. Landelijk wordt er hard gewerkt om te komen tot de oprichting van een eigen stichting of vereniging. Met een klein dagelijks bestuur zal het werk in de provincies worden aangestuurd. Gelden zullen vooral per provincie moeten worden gezocht, verschillende provincies geven nu al subsidies aan kerkuilengroepen. Noord-Brabant heeft wel eens éénmalige subsidies gegeven, maar wil niet overgaan tot jaarlijkse bijdragen voor dingen zoals postzegels, vergaderkosten, provinciale bijeenkomst, e.d. Hoe we dit op moeten lossen weten we nu nog niet, maar daar gaan we aan werken.

Behalve nieuws over de kerkuil dit jaar ook verschillende artikelen over de steenuil. Het Kerkuilenoverleg probeert hierdoor nog meer interesse voor bescherming van de steenuil op te wekken. Brabants Landschap gaat zich inzetten voor de verspreiding van nestkasten en SOVON is bezig een landelijk net van inventariseerders op te zetten. Als er vogelwerkgroepen zijn die willen inventariseren of dat al op een bepaalde manier doen, meld je bij SOVON om mee te doen in het landelijke project.

Op termijn zou er een Uilenoverleg Noord-Brabant moeten komen. Op dit moment is er nog geen echte trekker (een Gerard v.d. Kaa voor de steenuil) in ons Kerkuilenoverleg. Als iemand zich geroepen voelt, meld je asjeblief.

Op het moment dat ik dit schrijf is de vogelpest nog volop aan de gang. Iedere dag lees je over nieuwe uitbraken. Dat betekent dat de controles van de nestkasten uiterst voorzichtig moeten gebeuren. Het beste is om vooraf telefonisch afspraken te maken als het gaat om een boerderij, zeker als je niet weet of ze pluimvee hebben. Loop nooit zomaar een erf op, maar vraag eerst of dat kan. Desnoods vraag je de boer om zelf de kast te controleren. Een groot probleem ontstaat als er bedrijven geruimd zijn. Op die plaatsen wordt veel vergif gelegd om muizen en ratten te bestrijden. We houden ons hart vast, maar er is helaas niets tegen te doen.

Kerkuilenoverleg Noord-Brabant
Toon Voets

4. Resultaten 2002

4.1 Samenvatting broedresultaten kerkuil in 2002

4.1.1 Aantal broedgevallen Noord-Brabant 1987-2002

Tabel 4.1 Aantal broedgevallen kerkuilen in Noord-Brabant 1987-2002

Jaar	Eerste broedsels					Tweede broedsels	Totaal eerste + tweede broedsels	
	In nestkast				Vrije broed-gevallen			(Sub)tot. eerste broedsels
	Gelukt	Mislukt	Onbekende afloop	(Sub) totaal				
1987	36	1	0	37	13	50	0	50
1988	53	3	0	56	13	69	11	80
1989	96	0	9	105	7	112	0	112
1990	112	1	6	119	24	143	5	148
1991	30	9	1	40	8	48	0	48
1992	77	3	3	83	8	91	4	95
1993	101	5	6	112	13	125	2	127
1994	111	9	7	127	12	139	0	139
1995	114	1	5	120	18	138	6	144
1996	131	13	8	152	14	166	4	170
1997	48	2	5	55	4	59	0	59
1998	96	4	10	110	6	116	16	132
1999	164	10	2	176	18	194	6	200
2000	192	8	4	204	16	220	5	225
2001	228	10	1	239	18	257	3	260
2002	224	20	2	246	16	262	2	264

II De cijfers van 2002 zijn nog niet geheel definitief

Zoals jullie zien is het aantal broedsels nagenoeg gelijk gebleven met de aantallen van 2001. Wel zijn de mislukte broedsels toegenomen van 10 naar 20 stuks zodat gesteld mag worden dat de kerkuil in Noord-Brabant iets in aantal achteruit is gegaan.

Ook de aantallen vrije broedparen (dit zijn alle broedparen die niet in kasten broeden) blijven al jaren op hetzelfde niveau steken met 16 paren.

Aan de hand van de cijfers van Noord-Brabant zou je weer de conclusie kunnen trekken dat het al lang verwachte daljaar nog steeds niet is gekomen. Toch blijkt uit de landelijke cijfers (zie tabel 4.2) dat er dit jaar wel degelijk sprake is van een daljaar maar dat dit in onze provincie niet is te zien.

In 2002 hebben er maar twee paren een tweede broedsel grootgebracht. Dit geeft al aan dat de voedselsituatie niet dusdanig was dat er veel kerkuilen met een tweede broedsel zijn begonnen.

4.1.2 Aantal broedgevallen Nederland 1979-2002

Tabel 4.2 Aantal broedparen in Nederland vanaf 1979

Jaar	Broedparen
1979	80
1980	131
1981	182
1982	178
1983	220
1984	256
1985	215
1986	226
1987	279
1988	400
1989	717
1990	1110
1991	562
1992	762
1993	1052
1994	895
1995	1009
1996	1400
1997	800
1998	1131
1999	1600
2000	1947
2001	2473
2002	2082

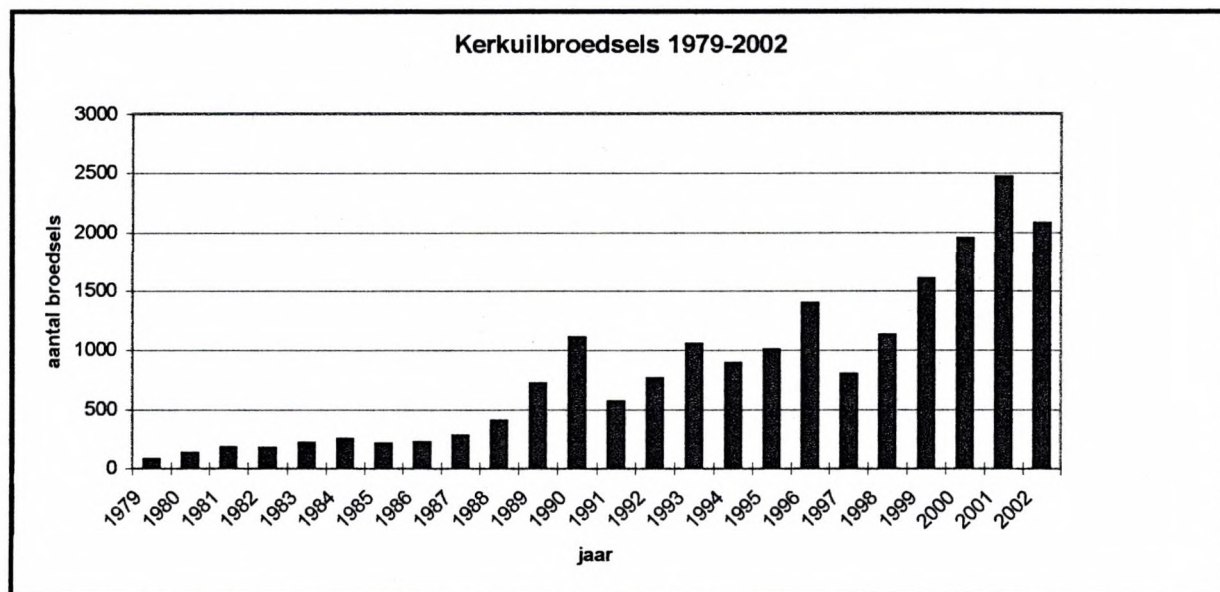
Ondanks nagenoeg dezelfde aantallen broedparen in Noord-Brabant zie je dit jaar in Nederland een duidelijke afname in de broedsels. Landelijk gezien zijn de aantallen met ongeveer 16% gedaald. Het al jaren voorspelde dal lijkt dan toch enigszins bewaarheid te worden.

Zoals bij iedereen inmiddels wel bekend is heeft dit vooral met de verminderde hoeveelheid muizen te maken, waarbij om de drie tot vier jaren de stand inzakt. Hierdoor zie je dus ook de kerkuil in aantallen broedparen achteruit gaan maar dit is geen verontrustend beeld.

Gelukkig hebben we geen strenge winter gehad dus zo'n daljaar zal niet een factor zijn die ervoor zorgt dat de kerkuil weer een bedreigde diersoort wordt.

Deze stand houdt in dat de doelstelling van het soort-beschermingsplan van de kerkuil ruimschoots gehaald is. Dit plan hield in dat er in daljaren ongeveer 1000 paren broeden en in piekjaren ongeveer 2000 paren. Je ziet nu al dat er in een daljaar 2000 paren broeden.

Grafiek 4.1

4.1.3 Aantal broedgevallen per provincie in 2001 en 2002

Dit jaar is de kerkuil dus in aantal broedparen achteruit gegaan. Toch zie je opmerkelijke verschillen. In een aantal provincies zoals Groningen, Friesland en Drenthe zie je een behoorlijke achteruitgang terwijl in de Achterhoek en Noord-Brabant de stand nagenoeg hetzelfde is gebleven.

Of dit nu met de klei- en zandgronden heeft te maken of met een verschillend voedsel-aanbod is een interessante vraag maar op dit moment moeten we het antwoord hierop schuldig blijven. Wellicht dat we dit volgend jaar wel kunnen mededelen als de landelijke nieuwsbrief is uitgekomen.

Tabel 4.3 Aantal broedparen in 2001 en 2002 in Nederland

Regio	2001		2002		Vershil
	Aantal broedparen	Gem. aantal jongen	Aantal broedparen	Gem. aantal jongen	%
Groningen	101	2,8	69	2,7	-31,68 %
Friesland	542	2,9	381	3,0	-29,70 %
Drenthe	352	3,4	247	2,8	-29,83 %
Overijssel	248	3,6	197	2,3	-20,56 %
Twente	111	3,5	114	2,9	2,70 %
Achterhoek N	104	4,1	107	2,9	2,88 %
Achterhoek L	136	4,1	138	2,7	1,47 %
Veluwe	150	3,5	125	3,0	-16,67 %
Betuwe Oost	26	3,0	32	3,0	23,08 %
Flevoland	65	3,9	44	3,1	-32,31 %
Utrecht	20	2,8	26	2,3	30,00 %
Noord-Holland	53	2,1	50	3,4	-5,66 %
Zuid-Holland	14	1,8	16	3,4	14,29 %
Zeeland	110	?	113	2,7	2,73 %
Noord-Brabant	257	3,4	262	3,0	1,95 %
Limburg	184	4,0	161	3,2	-12,50 %
Totaal	2473	3,4	2082	2,9	-15,81 %

Wat aantallen betreft stijgt Noord-Brabant dit jaar van de derde naar de tweede plaats in geheel Nederland. Het geeft nogmaals aan dat Noord-Brabant voor de kerkuil een belangrijke provincie is en dat we ons werk zeker niet moeten stoppen want hierdoor kan de kerkuil weer een gevoelige tik krijgen. Gelukkig constateren we dat er nog steeds vele werkgroepen in Noord-Brabant zijn die zich met het wel en wee van de kerkuil bezig houden.

Wel zie je in vrijwel alle provincies een duidelijke teruguitgang in het gemiddelde aantal jongen. (van 3,4 naar 2,9) Dit duidt er in ieder geval op dat al tijdens of voor het broedseizoen de voedselsituatie is verslechterd waardoor er minder jongen zijn grootgebracht.

Vooraf in de sterke kerkuilengebieden is er een behoorlijke achteruitgang opgetreden. Deze bedraagt in de drie noordelijke provincies ongeveer 30%. Je ziet wel dat in de minder sterke kerkuilgebieden de kerkuil nauwelijks is achteruitgegaan. Hierdoor is de landelijke achteruitgang op 15,8% uitgekomen. Je kunt dus zeggen dat er een evenwichtigere verdeling van de kerkuil in Nederland heeft plaatsgevonden.

4.1.4 Vergelijking broedgevallen Noord-Brabant versus Nederland

De onderstaande tabel 4.4 bevat een vergelijking van de resultaten van Noord-Brabant met die van geheel Nederland.

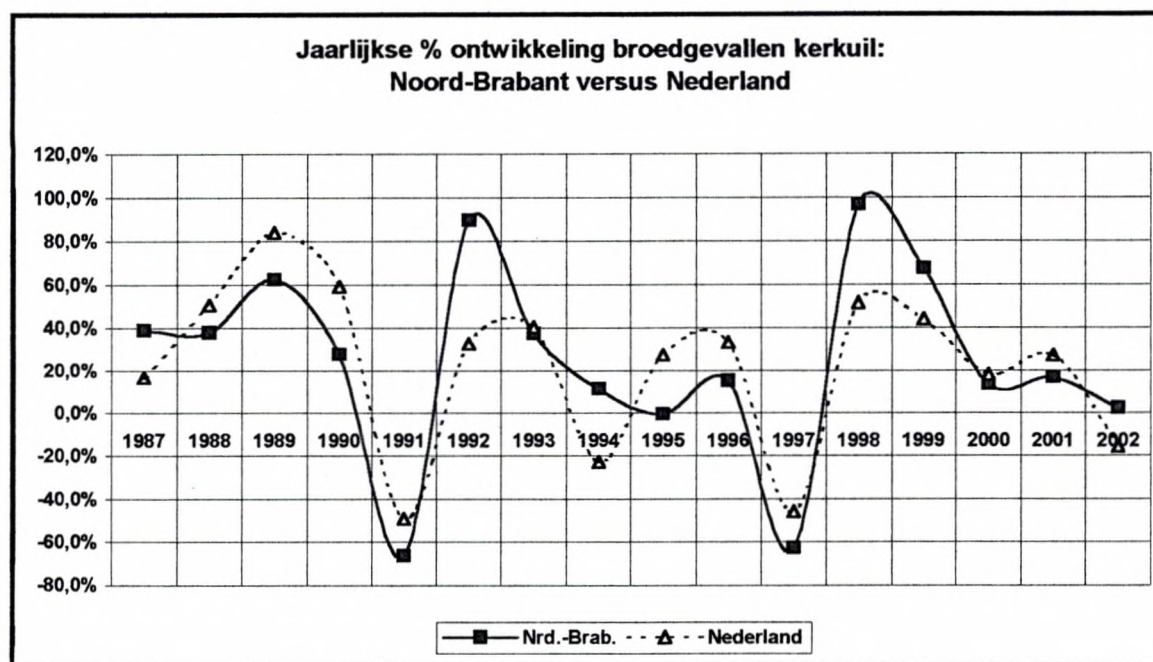
Tabel 4.4 Aantal broedparen kerkuil Noord-Brabant en Nederland 1987-2002

Jaar	Aantal broedparen: stand			Aantal broedparen: mutatie			
	Absoluut			Absoluut		Procentueel	
	Noord-Brabant	Neder-land	Nrd-Brab. % N'land	Noord-Brabant	Neder-land	Noord-Brabant	Neder-Land
1987	50	258	19,4%	+14	+37	38,9%	16,7%
1988	69	388	17,8%	+19	+130	38,0%	50,4%
1989	112	713	15,7%	+43	325	62,3%	83,8%
1990	143	1135	12,6%	+31	422	27,7%	59,2%
1991	48	575	8,3%	-95	-560	-66,4%	-49,3%
1992	91	764	11,9%	+43	189	89,6%	32,9%
1993	125	1072	11,7%	+34	308	37,4%	40,3%
1994	139	825	16,8%	+14	-247	11,2%	-23,0%
1995	138	1050	13,1%	-1	225	-0,7%	27,3%
1996	166	1407	11,8%	+28	357	20,3%	34,0%
1997	59	755	7,8%	-107	-652	-64,5%	-46,3%
1998	116	1144	10,1%	+57	+389	96,6%	51,5%
1999	194	1647	11,8%	+78	+503	67,2%	43,9%
2000	220	1947	11,3%	+26	+300	13,4%	18,2%
2001	257	2473	10,4%	+37	+526	16,8%	27,0%
2002	262	2082	12,6%	+5	-391	1,9%	-15,8%

Het aantal broedparen betreft de 1e broedsels, incl. mislukte broedsels, broedsels met onbekende afloop en vrije broedgevallen; de tweede broedsels zijn hierin niet opgenomen.

De navolgende grafiek 4.2 geeft de jaarlijkse procentuele ontwikkeling weer van het aantal broedgevallen in Noord-Brabant en geheel Nederland.

Grafiek 4.2

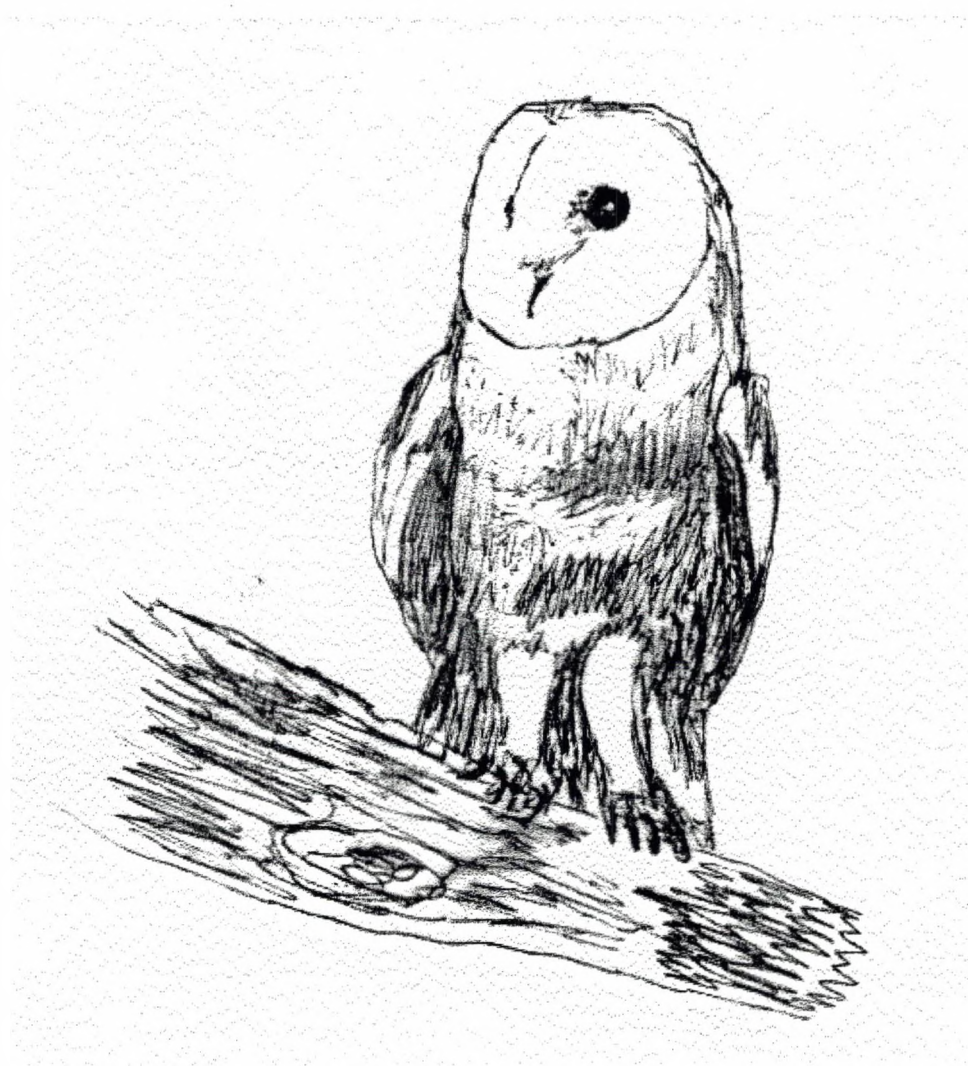

Conclusies uit tabel 4.4 en grafiek 4.2:

-Normaal zag je dat in een periode van toename de kerkuil in Noord-Brabant sterker toenam dan in geheel Nederland. (zie 1992 en 1998) Tijdens een periode van afname zag je daarentegen het omgekeerde; de Brabantse kerkuil nam dan sneller af dan de totale Nederlandse populatie. (zie 1991 en 1997)

In 2002 is deze stelling veranderd. Nu zie je een sterkere achteruitgang in Nederland dan in Noord-Brabant. In het verleden is er al eens vastgesteld dat de kerkuil in Noord-Brabant het vooral moet hebben van de veldmuis. Kennelijk is de populatie in Noord-Brabant minder in elkaar gestort dan in vooral de noordelijke gebieden van Nederland. Of dit iets met de soort grond (klei of zand) heeft te maken is niet geheel duidelijk.

-Ook in 1994 zag je een soortgelijke situatie waarbij de landelijke achteruitgang sterker was dan die in Noord-Brabant. Wel zag je toen dat de Nederlandse populatie de jaren daarna sterker steeg dan de Brabantse populatie. Zou dit nu weer gebeuren? Het is een interessante vraag die we zeker volgend jaar kunnen beantwoorden.

4.1.5 Broedresultaten 2002 Noord-Brabant per vogelwerkgroep

Tabel 4.5 Broedresultaten 2002 Noord-Brabant per vogelwerkgroep
Status 1 tot en met 32

Status	Sub-regio	Naam Vogelwerkgroep	Eerste broedsels			Gem. aantal jongen per broedsel
			Aantal broedsels	Aantal eieren	Aantal jongen	
1	6	Ken en Geniet	1	0	0	0
	27	VWG Zundert	1	0	0	0
tot 1			2	0	0	0
2	27	VWG Zundert	2	0	0	0
tot 2			2	0	0	0
21	10	NWG Liempde	2	10	0	0
	11	VW De Maasheggen	1	1	0	0
	14	VWG De Kempen	1	5	0	0
	15	VWG De Kulert	1	10	0	0
	27	VWG Zundert	1	7	0	0
	50	VWG Keldonk	1	8	0	0
	51	NWG Chaam e.o.	3	12	0	0
	56	IVN VWG 't Veugelke	1	2	0	0
tot 21			11	55	0	0
23	56	IVN VWG 't Veugelke	1	1	0	0
tot 23			1	1	0	0
31	10	NWG Liempde	1	3	3	0
	11	VW De Maasheggen	1	5	3	0
	17	VWG De Pailjaart	1	3	3	0
	40	VWG Heemk. Gemonde	1	3	2	0
	45	Kerkuitenpr Beneden Amer	1	3	1	0
	49	NMC Schijndel	1	7	4	0
	51	NWG Chaam e.o.	2	9	9	0
tot 31			8	33	25	0
32	15	VWG De Kulert	1	4	??	??
	28	VWG Oss e.o.	1	4	??	??
tot 32			2	8	??	??

Tabel 4.6 Verklaring statusnummers

Verklaring statusnummers	
Statusnr	Omschrijving
1	Kerkuil op nestplaats maar geen broedgeval
2	Paar op nestplaats maar geen broedgeval
21	Eieren vastgesteld, geen jongen of onbekend
23	Eieren bebroed, geen jongen
31	Jongen, geen uitgevlogen, alle jongen dood
32	Jongen, afloop onbekend
33	Jongen uitgevlogen, aantal ongeveer vastgesteld
34	Jongen uitgevlogen, maar aantal onbekend

Tabel 4.7 Broedresultaten 2002 Noord-Brabant per vogelwerkgroep
Status 33 en 34

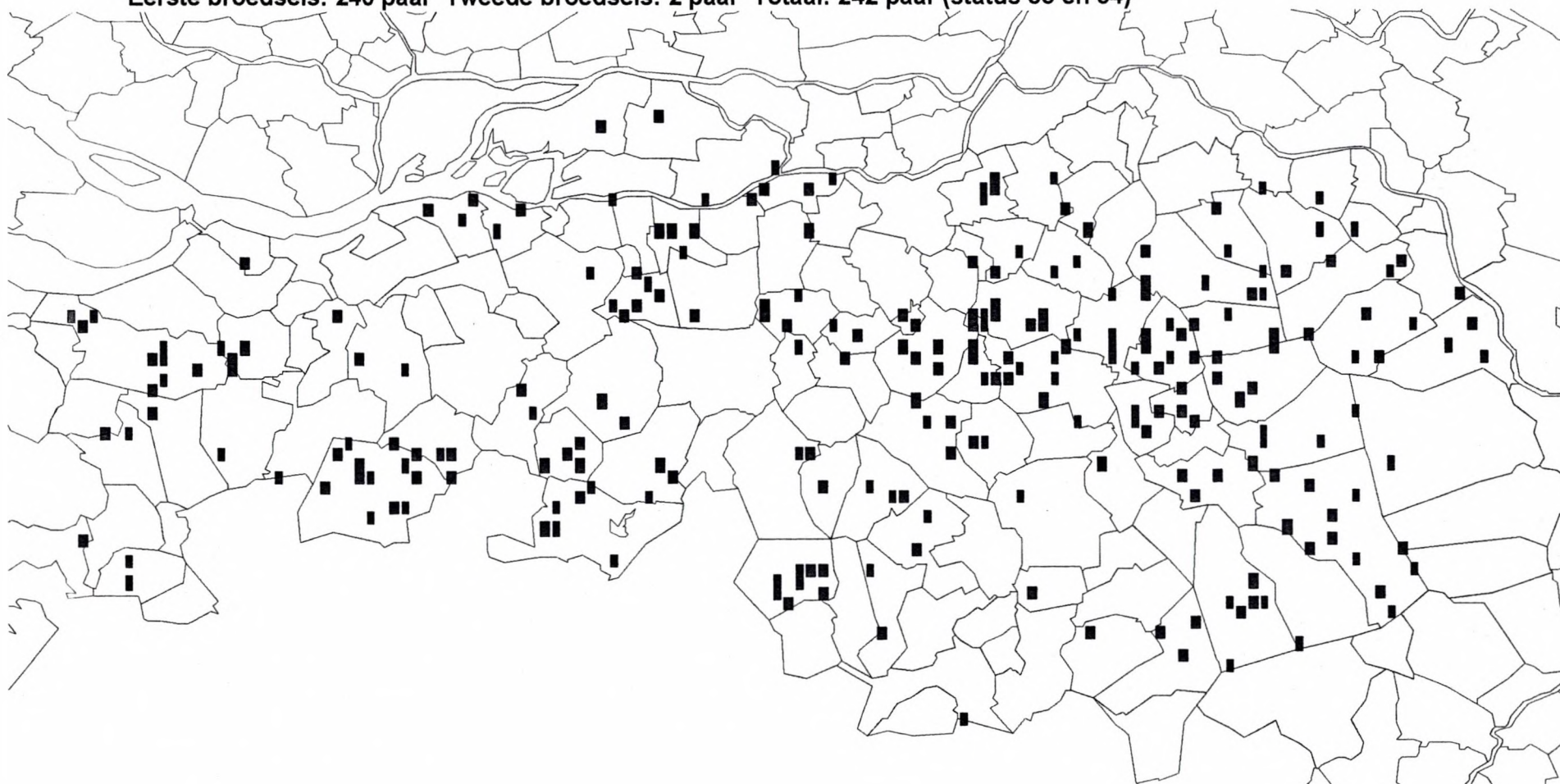
Status	Sub-regio	Naam Vogelwerkgroep	Eerste broedsels			Gem. aantal jongen per broedsel
			Aantal broedsels	Aantal eieren	Aantal jongen	
33	2	IVN De Waerdman	10	31	23	2,30
	4	VWG Heemk. St. Oedenrode	7	27	16	2,29
	5	KNNV VWG Eindhoven	2	7	7	3,50
	6	Ken en Geniet	7	34	29	4,14
	7	VWG Midden-Brabant GvdKaa	14	53	48	3,43
	8	VWG Midden-Brabant Ad Saris	3	16	12	4,00
	10	NWG Liempde	4	15	15	3,75
	11	VW De Maasheggen	5	18	16	3,20
	13	VWG Bergen op Zoom	16	62	49	3,06
	14	VWG De Kempen	11	31	29	2,64
	15	VWG De Kulert	11	54	40	3,64
	16	VWG De Ortolaan	6	22	14	2,33
	17	VWG De Pailjaart	1	4	3	3,00
	18	VWG De Peel	2	6	6	3,00
	19	VNW 's Hertogenbosch e.o.	3	11	9	3,00
	20	VWG Etten Leur	2	5	5	2,50
	21	VWG Gemert	3	9	7	2,33
	22	KNNV VGW Helmond	5	19	18	3,60
	25	VWG Mariaheide	8	25	17	2,13
	26	VWG West-Brabant	1	6	4	4,00
	27	VWG Zundert	17	66	60	3,53
	28	VWG Oss e.o.	4	15	14	3,50
	29	VW Uden e.o.	12	39	29	2,42
	31	Regio Mariahout	1	3	3	3,00
	33	WNL O-W- en Mid. Beers	2	6	6	3,00
	35	WNL Boxtel	5	13	13	2,60
	39	VWG Schijndel	1	4	4	4,00
	40	VWG Heemk. Gemonde	2	5	5	2,50
	41	VWG Altenatuur	5	20	15	3,00
	42	VWG Boxmeer	12	52	41	3,42
	43	JNW Zijtaart	3	11	6	2,00
	44	VWG West-Brabant	5	15	14	2,80
	45	Kerkuilenpr Beneden Amer	5	19	19	3,80
	46	VWG IVN Oirschot	3	7	7	2,33
	48	VWG De Peel	13	45	41	3,15
	49	NMC Schijndel	6	31	15	2,50
	50	VWG Keldonk	2	10	9	4,50
	51	NWG Chaam e.o.	10	39	30	3,00
	52	NWG Mark en Leije	4	11	11	2,75
	56	IVN VWG 't Veugelke	3	11	8	2,67
tot 33			236	877	717	3,04
34	14	VWG De Kempen	1	??	??	??
	21	VWG Gemert	1	??	??	??
	39	VWG Schijndel	2	??	??	??
tot 34			4	??	??	??
		Totaal Eerste broedsel	240	877	717	3,04
		Totaal Tweede broedsel	2	12	6	3
		TOTAAL	242	889	723	3,04

4.1.6 Verspreidingskaart broedgevallen in Noord-Brabant in 2002

Figuur 4.1 Verspreidingskaart broedgevallen in Noord-Brabant in 2002

Eerste broedsels: 240 paar Tweede broedsels: 2 paar Totaal: 242 paar (status 33 en 34)

4.2 Broedparen Noord-Brabant 1985-2002

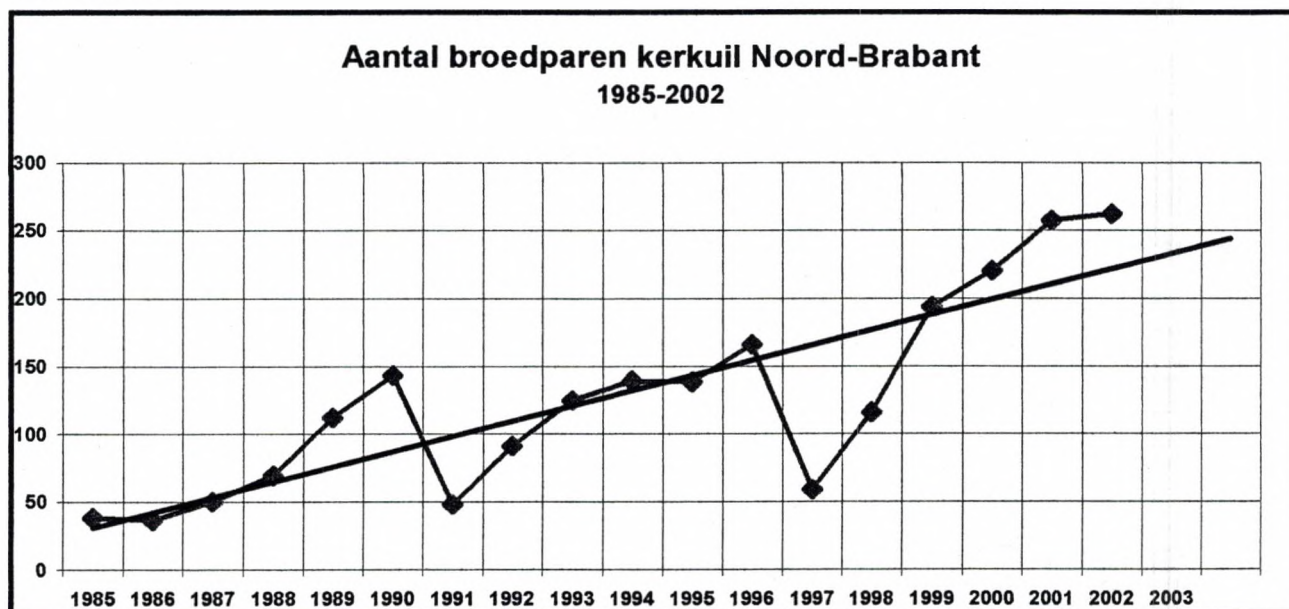
Vanaf 1985 worden jaarlijks de broedgegevens bijgehouden: zie de navolgende tabel 4.8

Tabel 4.8 Broedparen Noord-Brabant 1985-2002

1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
38	36	50	69	112	143	48	91	125
1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
139	138	166	59	116	194	220	257	262

Deze gegevens zijn ook grafisch weergegeven in de volgende grafiek 4.3. Op basis van de werkelijke gegevens over de periode 1985 t/m 2002 is ook een (gemiddelde) trend voor deze jaren berekend. Deze trend is "doorgetrokken" naar het jaar 2003.

Grafiek 4.3

We zien voor Noord-Brabant dit jaar dus een stabilisering in het aantal broedparen. Zoals al vermeld is dit afwijkend ten opzichte van de landelijke trend die dit jaar een afname laat zien. We zijn benieuwd of de trend nu volgend jaar weer gewoon doorgaat of dat het daljaar van Nederland nu ook doorzet in Noord-Brabant.

Met de enorme groei van het kerkuilenbestand gedurende de laatste jaren zal er ook een keer een optimalisatie komen. Met andere woorden: hoeveel kerkuilen kunnen er in Noord-Brabant broeden. Dit zal een keer gebeuren waarbij de trendlijn, die een groei laat zien, dus vlak komt te liggen of misschien wel een lichte achteruitgang laat zien. Dit hebben we bij meerdere soorten gezien. Neem bijvoorbeeld de havik die snel gestegen is, daarna gedaald en nu min of meer een constante lijn laat zien.

Nog steeds laat de trendlijn nu al enkele jaren op rij zien dat de groei ongeveer 10% per jaar bedraagt.

5. Analyses

5.1 Overzicht van gebouw en nesttypes in 2002

Tabel 5.1 Broedparen per gebouwtype in 2002

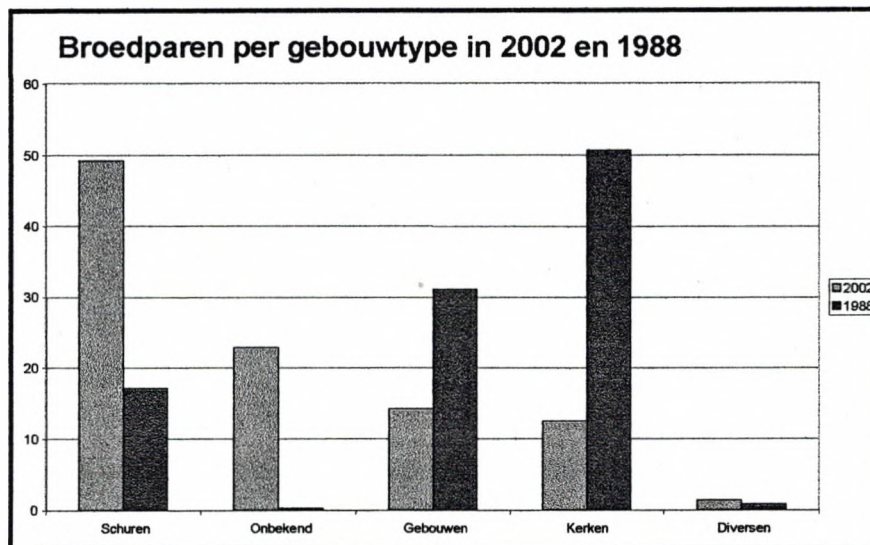
Gebouwtype		Aantal	%
KK	Kerk	8	
KP	Kapel	1	
KT	Kerktoeren	1	
KZ	Kerkzolder	19	
LK	Klooster	1	
Subtotaal kerken		30	12,5%
SD	Deels open schuur	21	
SG	Gesloten schuur	40	
SH	Houten schuur	3	
SK	Kapschuur	29	
SS	Schuur	25	
Subtotaal schuren		118	49,2%
WB	Boerderij	21	
WH	Woonhuis	5	
WL	Leegstaand gebouw	1	
WX	Gebouw zonder woonf	1	
HZ	Hooizolder	3	
FA	Fabriek	2	
MO	Molen	1	
Subtotaal gebouwen		34	14,2%
GB	Brug van beton	1	
VS	Silo	1	
XX	Niet in gebouw	1	
Subtotaal diversen		3	1,3%
??	Onbekend	55	
Subtotaal onbekend		55	22,9%
Totaal		240	100,0%

Tabel 5.1 laat zien waar de kerkuilen in 2002 in Noord-Brabant hebben gebroed. Opmerkelijk hierbij is dat ongeveer de helft van de kerkuilen in schuren hebben gebroed. Het aandeel kerken en gebouwen is ongeveer hetzelfde. Jammer genoeg weten we van 23% niet in welk gebouwtype de kerkuil heeft gebroed. Graag zouden we voortaan willen zien dat bij opgave van broedgevallen ook het gebouwtype en het nesttype wordt aangegeven zodat we nog meer gegevens verkrijgen. Op deze manier kun je inzicht krijgen of de kerkuil op termijn zijn broedplaatsen veranderd of niet.

Het kerkuilenverslag van 1986-1988 laat in ieder geval opmerkelijke verschillen zien. (Zie grafiek 5.1) Toen broedden er nog in 50% van de gevallen kerkuilen in kerken, 17% in schuren en 31% in gebouwen. Waarschijnlijk heeft het er toch mee te maken dat wij als vogelwerkgroepen meer kasten zijn gaan plaatsen in schuren. Het beste is om uit te zoeken welk gebouwtype het meest aantrekkelijk is voor de kerkuil maar hiervoor weten we in veel gevallen te weinig in welk gebouwtype we kasten hebben hangen. We gaan dit uitzoeken en in het verslag van 2003 zullen we dit publiceren.

Grafiek 5.1

Tabel 5.2 Broedparen per nesttype in 2002

Nesttype		Aantal	%
??	Onbekend	40	
Subtotaal onbekend		40	16,7%
DK	Onder dakbedekking	3	
DL	Luchtrooster	2	
DM	Tussen muur	1	
DS	Schoorsteen	2	
DT	Aan buitenzijde geb.	1	
GA	In gebouw op balk	5	
GH	In hooi in gebouw	1	
GK	Geen kast	1	
VS	Varkensschuur	1	
Subtotaal niet in kast		17	7,1%
KB	Kast tegen muur (bu)	2	
KG	Kast binnen	19	
KK	Nestkast	37	
KP	Kast met pijp	79	
KZ	Kast zonder pijp	37	
K2	Tweede kast	9	
Subtotaal in kast		183	76,3%
Totaal		240	100,0%

Uit tabel 5.2 kan men zien dat tegenwoordig het overgrote deel van de kerkuilen in nestkasten broedt die wij met zijn allen hebben gehangen. Dit geeft nog eens aan hoe afhankelijk de kerkuil is van het werk wat vogelwerkgroepen verrichten. We mogen dus niet stoppen met het hangen en/of controleren van de nestkasten.

Ook hier zie je een verschil met 1988 toen er nog ongeveer 21% van de kerkuilen niet in kasten broedden.

5.2 Overzicht aantal geringde kerkuilen in 2002

In 2002 zijn er totaal **241** kerkuilen geringd. (zie tabel 5.3) Vergeleken met vorig jaar 2001 (442 geringde kerkuilen) zijn er aanzienlijk minder kerkuilen van een ring voorzien. Is de activiteit van de ringers teruggelopen, de ringers worden toch weer een jaartje ouder, of ligt het ergens anders aan? Aan een verminderend broedsucces van de kerkuil ligt het zeker niet.

Weergegeven zijn alleen de geringde kerkuilen zonder opgave van adult of juveniel. Gerard van der Kaa heeft het afgelopen jaar weer de meeste ringen aangebracht. (106 stuks) Jaap van der Spek volgt hem op de tweede plaats met 49 stuks. Jan Wouters heeft nu de derde positie met 37 stuks.

Tabel 5.3 Overzicht per ringer

Ringersnr	Naam	Aantal
786	Gerard van der Kaa	106
961	Jaap van der Spek	49
330	Jan Wouters	37
982	John Verreijken	26
208	L.P.C. van Vught	15
260	Walter Snoeren	4
885	Jan Gijsbers	4
909	Wil Beeren	0

Tabel 5.4 Overzicht per maand van terugmeldingen kerkuilen

Maand	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Tot./mnd	% tov totaal
Jan	2	1	0	4	5	10	22	6,4%
Feb	9	0	3	5	6	3	26	7,6%
Mrt	10	1	1	5	4	9	30	8,7%
Apr	2	0	1	5	0	1	9	2,6%
Mei	6	1	6	11	6	5	35	10,2%
Jun	1	4	25	18	18	23	89	25,9%
Jul	5	3	7	11	11	11	48	14,0%
Aug	4	0	5	1	7	5	22	6,4%
Sep	0	0	4	1	5	3	13	3,8%
Okt	3	9	6	2	1	1	22	6,4%
Nov	1	6	3	6	2	5	23	6,7%
Dec	1	1	0	2	0	1	5	1,5%
Totaal	44	26	61	71	65	77	344	100,0%

Het jaar 2002 geeft vooral wat januari betreft een geheel ander beeld. Met 10 terugmeldingen - verdubbeling ten opzichte van vorig jaar- springt deze maand er echt uit. (zie tabel 5.4) Mogelijk zijn de baltsactiviteiten eerder begonnen. Met het bepalen van het territorium en het zoeken van de vrouwtjes naar een geschikte partner met broedplaats, wordt er veel rond gevlogen. De kans op verkeersslachtoffers neemt hierdoor ook toe. De cijfers moet men niet als absolute aantallen zien, maar geven veel meer een relatief beeld van hoe de verhoudingen liggen per maand. (zie ook de procenten in de laatste kolom)

Als we de vondsten op de nestplaats (codes 20, 27 en 90) bij elkaar optellen, dan betreft dit 42,6 % van de meldingen. Wederom is een vogel verdrongen en het kan gemakkelijk voorkomen worden door b.v. een plank, of stuk piepschuim in de drink- of waterbak te leggen, zodat de kerkuil (bij torenvalk is dit ook vastgesteld) zich hieraan kan vastklampen. Vertel het de beheerders van de kasten en laat ze eens de eigen drinkbakken nazien. Dit jaar dus weer veel verkeersslachtoffers (21% in 2001 met 14 stuks), hetgeen we ook in voorgaande jaren hebben kunnen vaststellen. In aantal een toename van 18, maar relatief hetzelfde percentage. Een nieuwe melding betreft de aanval door een hond.(code 62)

Deze gegevens zijn tot stand gekomen door de melders, de ringers, het vogeltrekstation en door het vogelasiel te Someren. (Ellis Lommen) Gelukkig krijgen we elk jaar deze gegevens zodat we zien wat er met de kerkuil gebeurt.

6. Monitoring van de steenuil

Arend van Dijk & Chris van Turnhout

Het gaat met de Steenuil niet goed. Volgens de nieuwe broedvogelatlas waren in 1998-2000 naar schatting nog maar 5.500-6.500 paren in ons land aanwezig, tegen 8.000-12.000 paren in 1979-85. Op veel plaatsen in het land wordt de stand van dit fiere uiltje soms al jarenlang op de voet gevolgd en maar al te vaak is de uitkomst sterk in mineur. Eind jaren negentig is in verband hiermee de Stichting Steenuiloverleg Nederland (STONE) opgericht en is door Vogelbescherming Nederland een Plan van Aanpak uitgebracht. Door vrijwilligers worden telgegevens verzameld die op de een of andere manier bij STONE of SOVON terechtkomen, bijvoorbeeld via nestkaarten of via het Broedvogel Monitoring Project (BMP). Hieruit blijkt dat naast versnippering van de gegevens ook de aantalsontwikkeling niet voldoende betrouwbaar wordt gedocumenteerd. De indruk bestaat dat er te weinig in marginale (Steenuil-arme) gebieden en wellicht ook in enkele kerngebieden (Steenuil-rijke) wordt gemeten. In deze situatie moet verbetering komen. Daarom is onderzocht waar, uitgaande van het beschikbare materiaal, aanvullende telinspanning vereist is. Dit moet resulteren in betrouwbare landelijke monitoring van de broedvogelstand in de toekomst.

Voorwerk

Op initiatief van de stuurgroep die zich bezighoudt met uitvoering van het Plan van Aanpak is in opdracht van Vogelbescherming en het

Expertisecentrum van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbeheer en in overleg met STONE door SOVON uitgezocht wat de actuele verspreiding van de Steenuil en van steenuilonderzoekers in Nederland is en hoe de monitoring van de Steenuil verbeterd kan worden (van Dijk & Ottens 2002, van Turnhout 2002). Hieruit blijkt dat er al heel wat gebeurt, maar dat bijvoorbeeld de ene Steenuilonderzoeker nauw contact heeft met STONE en de andere met SOVON en dat de ene territoria inventariseert volgens BMP-richtlijnen en de ander zijn gegevens uitwerkt op nestkaarten. Desgevraagd was iedereen bereid tot samenwerking en zo nodig tot aanpassing van de werkwijze. Voor deugdelijke landelijke monitoring zullen er naast het lopende BMP-werk minimaal 25 tot 35 nieuwe monitoringgebieden voor de Steenuil bij moeten komen (tabel 1 en figuur 1).

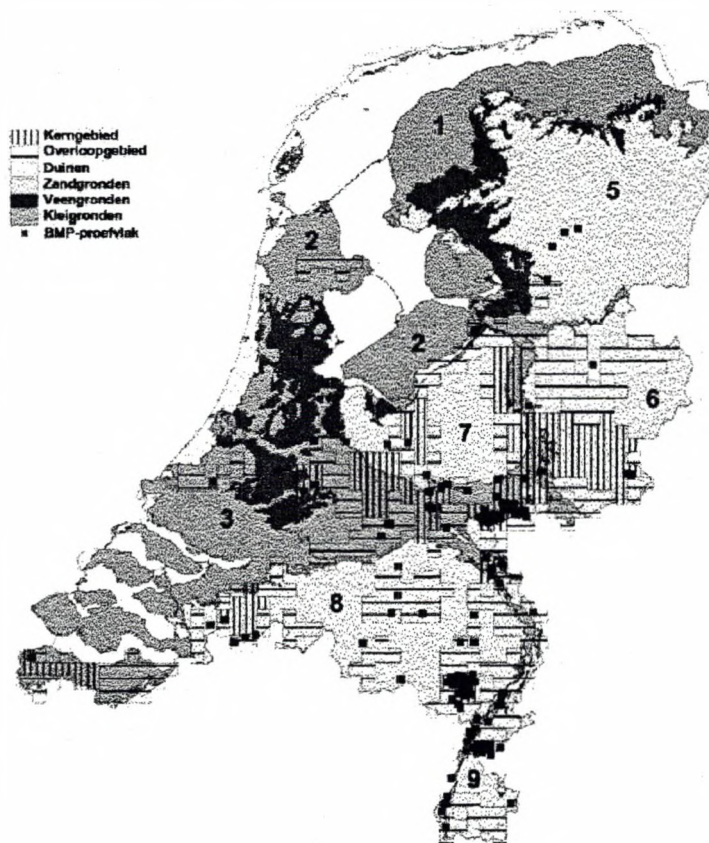
Deze nieuwe telgebieden moeten worden verdeeld over verschillende landschappen (fysisch-geografische regio's) en over kerngebieden en marginale gebieden. Hiermee wordt geanticipeerd op vermoedelijke verschillen in aantalsontwikkelingen tussen regio's (gebaseerd op bodem- en landschapskarakteristieken) en op verschillende aantalsontwikkelingen in gebieden met traditioneel hoge aantallen (kerngebieden; stand mogelijk stabiel), overloop- en randgebieden (marginale gebieden; afname). Met integratie of aanpassing van de bestaande gegevens komen we al een heel eind en kunnen waarschijnlijk al ruim een tiental monitoringgebieden ingevuld worden. Daarnaast zullen er echter ook op nieuwe plaatsen volgens afgesproken richtlijnen Steenuilen geïnventariseerd moeten gaan worden.

Regio	Aantal nieuwe telgebieden
Zeeklei-noord (Groningen, Friesland, Noord-Holland)	2
Zeeklei-midden (vnl. Flevoland)	1-2
Zeeklei-zuid (ZW-Nederland)	4-6
Laagveen-Holland (Noord- en Zuid-Holland, Utrecht)	4
Hoge zandgronden-noord (Z-Groningen, O-Friesland, Drenthe, N-Overijssel)	0-1
Hoge zandgronden-oost (Salland, Twente, Achterhoek)	6-10
Hoge zandgronden-midden (Veluwe, Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug)	5-8
Hoge zandgronden-zuid (Noord-Brabant, Noord- en Midden-Limburg)	0-1
Heuvelland (Z-Limburg)	2
Totaal	24-36

Tabel 1. Het minimum aantal nieuwe telgebieden wat nodig is voor een betrouwbare monitoring van de Steenuil in Nederland, weergegeven per fysisch-geografische regio. Daarnaast zijn extra telgebieden gewenst in de regio's waar de geografische spreiding van de huidige BMP-proefvlakken slecht is. In het riviereengebied bijvoorbeeld ligt sterk de nadruk op de Gelderse Poort bij Arnhem-Nijmegen, terwijl het westelijk riviereengebied en het IJsseldal nauwelijks vertegenwoordigd zijn. Dit geldt in mindere mate ook voor Hoge zandgronden-zuid, waar momenteel vooral het zuidoosten is oververtegenwoordigd.

er aan de hand is en wat we er aan kunnen doen.

Figuur 1 De indeling in fysischgeografische regio's met onderscheid naar kerngebieden en overlooppgebieden.

SOVON-meetnet aangepast voor de Steenuil!

Wat betreft monitoring valt de Steenuil binnen de SOVONprojecten in het BMP en deels ook in het nestkaartenproject. Het lastige van het BMP is dat er sprake is van een proefvlak, waarin behalve de Steenuil ook andere soorten geïnventariseerd moeten worden. Een proefvlak uitsluitend tellen op Steenuilen past niet in het programma. Het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB), dat zich richt op zeldzame soorten en kolonievogels, heeft deze mogelijkheid wel, maar de Steenuil valt daar niet onder want daarvoor is hij niet zeldzaam genoeg. Nestkaarten tenslotte lenen

zich niet goed voor monitoring zolang niet duidelijk is of er sprake is van een vast onderzoeksgebied, een eenduidige werkwijze (bijv. uitsluitend nestkasten of ook andere nesten?) en een min of meer vaste jaarlijkse inspanning per gebied. Inmiddels is de stand van Steenuil in grote delen van het land dusdanig teruggelopen dat besloten is de Steenuil ingaande 2003 op te nemen in de LSB-lijst van zeldzame soorten. Daarmee zijn we verlost van het BMP-LSB dilemma, maar moeten we wel zorgen voor voldoende deelname van vrijwilligers en voor continuïteit. Onder welk project de Steenuil valt is weliswaar van belang, maar het gaat er natuurlijk vooral om dat we goed weten hoe het met de Steenuil is gesteld, wat

Steenuil in BMP

We gaan er van uit dat BMPtellers hun telwerk voortzetten, want zij geven zo een belangrijke bijdrage aan de monitoring van de Steenuil, ook wanneer ze nul paren registreren. Tellers van BMP Bijzondere soorten worden verzocht, voor zover ze dat nog niet doen, aan te geven of ze de Steenuil als facultatieve soort hebben geïnventariseerd en het aantal paren te vermelden, juist ook wanneer ze er geen hebben aangetroffen (alleen een kruisje achter Steenuil invullen wil zeggen 'onderzocht en 0 paren').

Steenuil-telgebieden

Ingaande 2003 kunnen telgebieden voor Steenuilen aangewezen en aangemeld worden. Inventarisatie vindt plaats in vastomlijnde gebieden. Eenmaal op kaart vastgelegde gebieden mogen niet worden gewijzigd en moeten jaarlijks volledig worden onderzocht. Tellers kunnen zelf hun gebied uitzoeken of SOVON kan hun een verzoek doen. Kies bij voorkeur een gebied dat u al kent, waarvan u ongeveer weet hoeveel tijd het inventariseren zal kosten en hoeveel Steenuilen er bij benadering zitten. Leg het telgebied bij voorkeur in een voor die omgeving karakteristiek en homogeen landschap. Voor monitoring is het belangrijk een dusdanig groot gebied te kiezen dat er naar verwachting, minimaal ongeveer 5 paren Steenuilen zitten. Als u dit niet weet is het raadzaam in het eerste jaar hierover informatie te verzamelen en op grond daarvan uw telgebied vast te leggen. In gebieden met vrij veel Steenuilen, zoals hier en daar in Gelderland, Overijssel

en Utrecht (26-100 paren per atlasblok; rode atlasblokken op de kaart in de Broedvogelatlas) zal de oppervlakte van een telgebied globaal uitkomen op 125 tot 500 ha, maar in de magere gebieden (geel op de atlaskaart) schiet de oppervlakte al snel ophoog naar gebieden ter grootte van 2500-5000 ha, hetgeen overeenkomt met 1 á 2 atlasblokken). De overige gebieden met Steenuilen (oranje in de atlas) vallen hier tussen in. U kunt kiezen voor een gebied met natuurlijke grenzen (wegen, wateren, bosranden) of met grenzen volgens atlasblokken of kmhokken. Houdt eenmaal vastgelegde grenzen aan, want bij wijziging wordt de vergelijking geweldig aangedaan. Onderzoekers die grote gebieden afwerken, zoals delen van een provincie, worden geadviseerd hun gebied op te splitsen in deelgebieden (met elk minimaal ongeveer 5 paren). Elk deelgebied wordt een telgebied. Het voordeel hiervan is dat in een jaar met tijdgebrek in ieder geval één of meer telgebieden toch volledig gedaan kunnen worden. Bij niet opsplitsen zou het grote gebied dan in z'n geheel onvolledig zijn geteld. Elk telgebied krijgt uiteindelijk een vast nummer. Jaarlijkse inventarisatie heeft natuurlijk de meeste waarde, maar ook telwerk met tussenpozen van een of meer jaren is waardevol. Het streven is op gericht om in 2003 zoveel mogelijke nieuwe telgebieden bij tellers onder te brengen, bij voorkeur in de meest behoeftige gebieden (tabel 1). Maar ook buiten deze gebieden zijn nieuwe gebieden welkom. Met meer gegevens kunnen conclusies beter worden onderbouwd en kunnen bijvoorbeeld

betrouwbare regionale uitkomsten worden berekend. Verder is het belangrijk vervangende gebieden te hebben in geval van uitval. En u weet het monitoring is er vooral voor volhouders. Hoe langer gebieden wordt onderzocht hoe waardevoller de monitoring. Gegevens van enkele jaren telwerk dragen ook hun steentje bij. Er kan ook in een later jaar dan 2003 gestart worden en het is zelfs mogelijk om met terugwerkende kracht in een eerder jaar te starten, maar dan moeten de gegevens wel toereikend zijn. De coördinatie van het monitoring-onderzoek naar de Steenuil valt ingaande 2003 onder verantwoordelijkheid van de SOVONdistrictscoördinator in uw regio (tabel 2). Er wordt samengewerkt met STONE. In het nieuwe seizoen ontvangt u een nieuw telformulier en bijvoorbeeld een districtnieuwsbrief met regionale LSB-resultaten.

Veld- en bureauwerk

Het inventariseren houdt in dat het telgebied tussen half februari en half april minimaal drie maal in de avondschemering tot rond middernacht volledig wordt 'afgewerkt' op roepende Steenuilen. Ook in de ochtendschemering gaat het goed (anderhalf tot een uur voor zonsopgang). Overdag inventariseren door zichtwaarnemingen (februariaugustus) kan wel, maar geeft in het algemeen een onvolledig beeld. Deze waarnemingen vormen vaak aanvullingen op het nachtwerk en dat geldt ook voor mededelingen van bewoners en dergelijke. Tijdens het inventariseren is het noodzakelijk het geluid van een baltsroepende Steenuil ten gehore te brengen.

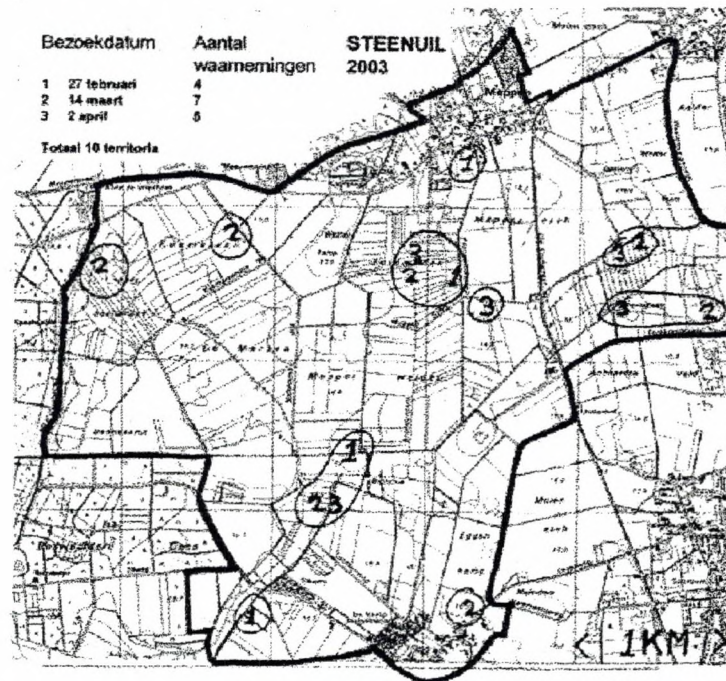
Baltsroep klinkt als een min of meer monotoon 'ghuuk' en is bij uitstek geschikt om een territorium vast te stellen. Alarmgeluiden zijn onder andere het korte en heftige 'pieuw' en dit geluid is niet afdoende om een territorium vast te stellen. In gebieden met weinig Steenuilen is het horen van de alarmroep soms de enige aanwijzing voor de aanwezigheid van een Steenuil. Probeer in zo'n geval meer informatie te verzamelen door overdag te gaan kijken of na te vragen bij omwonenden. Breng de baltsroep op elke plek ongeveer 10x achtereenvolgend gehore (bandje, CD of maak het geluid zelf) en herhaal het afspelen op elk punt enkele keren. Kies een volgende plek ongeveer op een afstand van 250-500m. Gebruik altijd geluidnabootsing, want de werkwijze moet jaarlijks overeenkomen. Teken waarnemingen (reacties) zo nauwkeurig mogelijk in op een topografische kaart (veldkaart). Zijn er in het gebied nestkasten, dan kunnen deze met de inventarisatie worden meegenomen. Uitsluitend afgaan op bezette nestkasten geeft voor monitoring minder betrouwbare informatie, want er kunnen paren buiten nestkasten nestelen. Sommige Steenuilen nestelen misschien wel helemaal niet, maar hebben wel een territorium. Noteer uiteindelijk alle waarnemingen (met datum en bijzonderheden) op een kaart (soortkaart) en bepaal aan het eind van seizoen het aantal territoria. Eén eenmalige waarneming van de baltsroep telt als territorium, maar vaak zijn er meer waarnemingen. Uitsluitende waarnemingen (twee of meer tegelijk gehoord) bieden veel houvast. Bij niet gelijktijdig vastgestelde baltsroepende vogels geldt de (arbitraire) fusie-afstand van 500m. Dat wil zeggen dat twee of meer waarnemingen binnen

de 500 m worden samengetrokken tot één territorium en dat waarnemingen verder dan 500m uit elkaar tot twee territoria worden gerekend. Kijk uit voor dubbeltellingen en verplaatsingen. Zichtwaarnemingen, gegevens van bezette nesten en nestasten en waarnemingen van anderen zoveel mogelijk inpassen.

nesten. Informatie uit dit onderzoek is essentieel om er achter te komen waarom dit uitje het op de ene plaats slecht doet en op andere goed. Legselgrootte en uitkomstsucces, zeker uit een reeks van jaren, kunnen uitkomsten van de monitoring verklaren. Gegevens over nesten (controle-data, aantal eieren, jongen e.d.) kunnen

grenzen van uw telgebied (houdt zelf een kopie achter). Op verzoek kan SOVON kopieën per atlasblok van topografische kaarten aanleveren (geef atlasbloknummers door). U kunt overwegen niet alleen de Steenuil, maar ook andere soorten te inventariseren. BMP Bijzondere soorten is dan een goed alternatief. Houdt er echter rekening dat het gebied dan elk jaar op alle bijzondere soorten geïnventariseerd moet worden. Vraag naar de Handleiding en meldt BMPgebieden ook voor de start aan bij SOVON.

Figuur 2. Voorbeeld van een veldkaart

Voor uitgebreide informatie wordt verwezen naar Steenuilen-handleiding van STONE (Bloem *et al.* 2001). Een kopie over het inventariseren uit deze handleiding treft u hierbij aan of kunt u aanvragen bij SOVON.

Nestkaarten

Broedbiologisch onderzoek is belangrijk om de oorzaken van aantalsveranderingen op te sporen. De Steenuil is opgenomen als doelsoort in het Nestkaarten-project. Sommige Steenuilonderzoekers doen al jarenlang onderzoek naar

ingevuld worden op de gele nestkaarten (verkrijgbaar bij SOVON). Nestonderzoekers kunnen ook een bijdrage aan monitoring leveren, door in (een deel van) hun gebied naast de nesten in nestkasten en elders ook territoria te inventariseren. Deze gegevens moeten apart worden doorgegeven. Anderzijds kunnen inventariseerders ook mee gaan doen aan onderzoek met nestkaarten.

Aanmelding Steenuilgebied

Meldt uw telgebied liefst voor de start van de inventarisatie bij SOVON aan en stuur een kaart mee met de precieze

Formulier Z

Vul het aantal paren (inclusief nesten en territoria) in het telgebied in op het LSBformulier voor Zeldzame soorten (aan de zijde van het formulier met de soortenlijst). Bij het drukken van het formulier stond de Steenuil nog niet op de lijst. U kunt de Steenuil (euring 7570) invullen op een blanco regel aan het eind van de soortenlijst. Vul het formulier volledig in. Onder Opmerkingen kunt u details kwijt invullen als: (1) aantal nesten in nestkast en (2) aantal nesten niet in nestkast en (3) aantal territoria zonder nestvondst. Deze drie opgeteld geeft de totale populatie. Verder kan informatie over het aantal succesvolle paren (met (bijna) vliegvlugge jongen) worden ingevuld of kan het aantal paren ingetekend op een kaart (soort- of stippenkaart) worden meegestuurd (figuur 2). Losse meldingen van broedgevallen of zichtwaarnemingen buiten het telgebied kunnen worden ingevuld op de andere zijde van het formulier Zeldzame soorten. Vul alle rubriek volledig in.

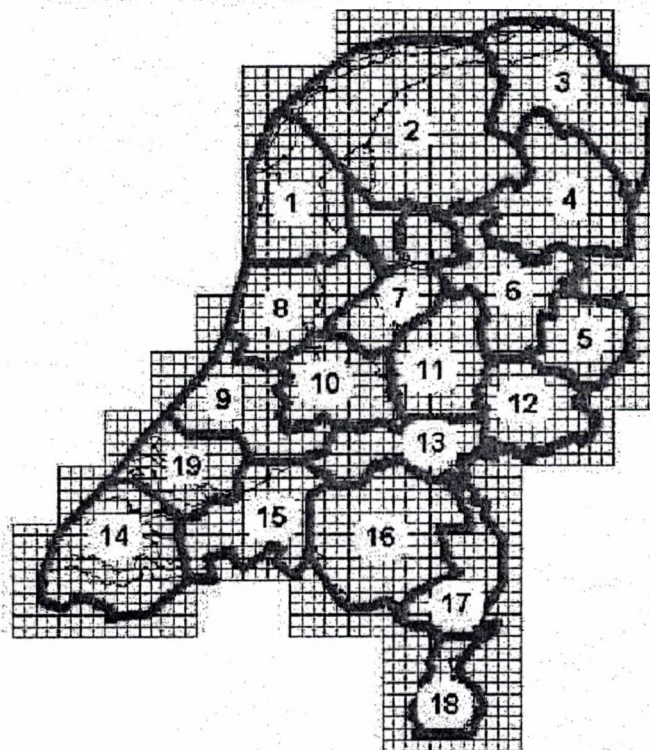

Telgegevens van vroegere jaren

SOVON en STONE hebben belangstelling voor monitoringgegevens terug tot in elk geval 1990, maar van daarvoor mag ook. Vermeld het aantal paren per gebied en teken gebiedsgrenzen aan op een kaart. Verder ontvangen we graag informatie over de werkwijze: alleen nesten of (ook) territoria geteld, hoe was de volledigheid? Van personen die gegevens op nestkaarten hebben ingevuld ontvangen we graag informatie over telgebiedsgrenzen en over het aantal territoria (dus inclusief territoria waarin geen nesten zijn vastgesteld).

Resultaten opsturen

Uw telformulier, een kaart met gebiedsgrenzen (alleen in het eerste jaar) en nestkaarten kunt u zonder postzegels opsturen naar SOVON, Antwoordnummer 2505, 6573 ZX Beek-Ubbergen. SOVON speelt gegevens door naar STONE.

SOVON-districten
Voor een lijst met districtskoördinatoren zie pagina 8

EXTRA SERVICE STONE: CD met steenuilengeluid

Een CD met doorlopende steenuilengeluiden die voor het inventariseren te gebruiken is.

1. ballstroep (guuhk)
2. opwindingsroepen (pieuw-pieuw)

Te bestellen door € 5,- over te maken op gironummer van STONE 3330852 tnv STONE te Raalte o.v.v. steenuilen-cd. Vermeld ook uw volledige adres op de overmaking!

De cd wordt dan zo spoedig mogelijk thuisgestuurd.

7. Bijdragen lokale uilenwerkgroepen

7.1 Steenuilennestkasten West-Brabant

In het jaar 2000 zijn drie mannen sterk Martin van Leest, Herman Schriks en Theo van Rijen gestart met een Steenuil-inventarisatie project in West Brabant. Na enige voorbereiding hadden ze het voor elkaar om een groot aantal vogelliefhebbers te mobiliseren. Uiteindelijk werden die vogelliefhebbers verdeeld over 13 gebieden met elk een gebiedscoördinator (GC). Met groot enthousiasme wisten deze heren de 13 GC's met een goed voorbereid plan van aanpak te stimuleren en te sturen. Inmiddels zijn we na een valse MKZ start nu voor het tweede jaar aan het inventariseren met behulp van een bandrecorder. Wat echter in de praktijk niet altijd even makkelijk blijkt. Wat ook niet makkelijk bleek te zijn was het verkrijgen van een subsidie. Want zo'n project neemt niet alleen veel tijd in beslag maar kost ook nog enige duizend. Uiteindelijk heeft de provincie een startsubsidie verstrekt. Maar nu hebben we uiteindelijk ook een subsidie verkregen voor nestkasten. Het Brabants landschapsbeheer (BLB) heeft voor ons (West- Brabant) 200 kasten laten maken. Voor Midden en Oost Brabant zijn er 100 kasten gereserveerd. Wij zijn het BLB en de kastenmaker, onze Gerard van der Kaa, daarvoor heel dankbaar. We hopen hiermee de teruggang van de steenuil in West Brabant een halt toe te roepen en in de loop der jaren weer op te krikken. Inmiddels is er een territorium/nestkastkaart en controlekaart gereed, die bij het plaatsen van elke kast ingevuld moet worden. Tevens krijgt men een handleiding mee om te kijken hoe en waar de kast gehangen zou kunnen worden. We proberen tevens een beeld te verkrijgen hoe en waar de huidige steenuil heden ten dagen zijn jongen groot brengt. In het westen van Brabant lijkt alles nu op de rails gezet en conform Stone uitgevoerd te worden. In het midden en oosten zou iets dergelijks op poten gezet moeten worden. Het vele huiswerk is inmiddels verricht door boven genoemd trio. Dat hoeft niet weer uitgevonden te worden. Maar voor de coördinatie worden aldaar nog mensen gezocht. Het lijkt wenselijk dezelfde constructie met GC's in het oosten en westen op te zetten. Voor informatie kunt u terecht bij Toon Voets (toon@bmf.antenna.nl) en Martin van Leest(mvleest@planet.nl)

Harry Fiolet

7.2 Steenuil-Nestkastperikelen

Hieronder volgt het relaas van wat je zoal tegenkomt en meemaakt bij het plaatsen en controleren van steenuilennestkasten.

Afgelopen seizoen 2002 hebben we 15 kasten gecontroleerd en op diverse plaatsen kasten opgehangen.

Van de 15 gecontroleerde kasten waren er 5 bezet door een spreeuwenpaar, 6 kasten zijn leeg aangetroffen, in 4 kasten zaten steenuilen. In een van deze kasten zijn vier jongen grootgebracht en uitgevlogen, bij twee kasten zijn pas uitgevlogen steenuiltjes gezien en in een kast zijn de eieren niet uitgekomen.

Op één plaats werd de pas in de boom geplaatste kast na enkele dagen al bezet door een steenuilenpaar; later bij onze eerste controle (begin juni) vertelde de eigenaar van het terrein dat hij zelf, bij tussencontrole, eieren had aangetroffen. Wijzelf hebben, behalve nestmateriaal, geen eieren of jongen waargenomen. Waarschijnlijk is de tussencontrole te verstrend geweest en waar de eieren zijn gebleven blijft ons vooralsnog een raadsel.

Het is dus belangrijk goede afspraken te maken met de eigenaar i.v.m controle.

We hebben ook op verzoek een inbandige kast geplaatst in een ponyclubhuis, dit gebouwtje heeft één open ruimte waar een steenuil via de nok van het dak binnen kon komen en vanaf verschillende roestplaatsen de zaak bevulde. Overal zag het wit van de poep. Het leek wel of er een nerveuze winterschilder bezig was geweest.

Hier hebben we in de nok een kast geplaatst en met verlengpijp aangesloten op de invliegopening.

Later bij controle was alles weer brandschoon in het gebouwtje. Het steenuiltje heeft van de kast geen gebruik kunnen maken; een spreeuwenpaar was hem voor.

De spreeuwen hadden bijna de gehele kast vol gestouwd met nestmateriaal. We hebben nu de invliegpijp verlengd en voor de helft buiten geplaatst in de hoop dat dit beter werkt.

Als particulieren ons vragen een steenuilnestkast te plaatsen gaan we eerst kijken of plaatsing zinvol is. Op een van deze adressen hadden ze nogal wat overlast van muizen en deze werden bestreden met muizengif. We hebben ze toen duidelijk gemaakt dat vergiftigde muizen zeer schadelijk zijn voor predatoren, waaronder ook de steenuil.

Op dit adres hebben we dan ook voorlopig geen kast geplaatst.

Bij hun burens, op enkele honderden meters afstand, hebben we wel een kast geplaatst.

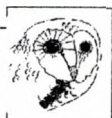
Ook hier had men overlast van muizen, maar deze werden in een emmer gevangen en vervolgens in een bosperceel weer los gelaten. Zo kan het dus óók.

Op weer een ander nestkastadres vertelde de eigenaar dat er in zijn open schuur regelmatig een uil op bezoek kwam. Toen we samen met hem gingen kijken zagen we inderdaad een prachtige kerkuil zitten, boven in de nok, precies in de zonnestraling die door een weggeschoven dakpan naar binnen viel. De uil vond het blijkbaar maar heel gewoon dat wij daar stonden te kijken. Hij bleef rustig zitten en verroerde verder geen uilenveer.

Vaak worden we, als een kast geplaatst is, op de koffie uitgenodigd en kom je al pratend bijvoorbeeld veel over de omgeving aan de weet of waar andere kerk- of steenuilen zich ophouden. En dat is dan weer mooi meegenomen.

Verder nog enkele punten die van belang kunnen zijn bij het plaatsen en controleren van steenuilennestkasten.

- Vraag altijd toestemming aan de eigenaar van het terrein en breng hem van een eventueel broedresultaat op de hoogte.
- Vermijd locaties nabij drukke wegen.
- Bij plaatsing in een boom de kast laten steunen op een tak. De jonge uilen kunnen dan vanuit de kast de tak oplopen zonder het risico te lopen neer te storten. Is plaatsing op een tak niet mogelijk, bevestig dan een uitloopplank aan de kast. Bevestig ook aan de buitenzijde een uitloopplank bij het plaatsen van een inbandige kast.
- Om inregenen te voorkomen, invliegopening niet richting west of zuidwest plaatsen; bij inbandige plaatsing is dit minder belangrijk.
- Aanbevolen hoogte boven de grond tussen 2 tot 6 meter (schaduwrijke plaats).
- Bij het plaatsen liefst achterzijde iets lager dan voorzijde. Dit voorkomt het naar voren rollen van de eieren.
- Strooi absorberend materiaal b.v. grof zaagsel op de kastbodem.
- Gebruik voor de bouw van de kast ademend materiaal, 18 mm vuren of grenen is goed en tevens isolerend.
- Zorg voor goede ventilatie in de kast.

- Jaarlijks schoonmaken en eventueel repareren vóór februari. (aanvang van het balts- en broedseizoen)
- Controleren op jongen; 1ste helft Juni, zeker niet als ze nog op eieren zitten!

Steenuilen Werkgroep West-Brabant
Herman Schriks

7.3 Verslag Steenuileninventarisatie West-Brabant 2002

Het inventarisatieproject van de Steenuilenwerkgroep West-Brabant is op de helft van het aantal onderzoeksjaren. In 2001 werden 114 territoria van de steenuil ontdekt. In het tweede onderzoeksjaar is het aantal nieuwe territoria gekomen op 93 stuks. Dit brengt het totaal aantal territoria op **207**. Het totaal aantal aanvullende waarnemingen bedraagt 213.

In 2004 hopen we het inventarisatiewerk af te ronden. Nog steeds is de deelname van de tellers erg goed te noemen. Het is een hele klus om geheel West-Brabant gebiedsdekkend te karteren. Ook nu weer zijn meer dan 100 tellers, vanaf Februari tot April, in het veld geweest om de steenuiltjes op te sporen. De animo om steeds weer bij nacht en ontij op pad te gaan, werkt aanstekelijk als er een steenuiltje wordt ontdekt. De verhalen van tellers, die van de roep van het Hupke in de donkere nacht in extase raken is bijzonder.

Het voorkomen van het steenuiltje is voor sommige tellers echter een kwelling.

Als je gedurende de inventarisatieperiode geen uiltje hebt gehoord, moet je van goede (vogelaars)huizen komen om er toch mee door te gaan. Er zijn een aantal gebieden waar het steenuiltje helemaal niet meer voorkomt.

We kunnen na 2 inventarisatiejaren al enigszins aflezen hoe de verspreiding momenteel is. De grootse aantallen vinden we in het kleinschalige landschap tussen Breda en Roosendaal. Hier vinden we nog het agrarische cultuurlandschap waar het steenuiltje graag zijn jongen groot brengt. De aantallen in sommige atlasblokken zijn goed te noemen. De grote aaneengesloten agrarische gebieden, zoals de Noordwesthoek en de polders bij Oosterhout zijn niet erg in trek.

De steenuilenpopulatie in deze afgelegen gebieden zal het in de toekomst moeilijk vergaan. De Noordwesthoek is niet alleen bij steenuiltjes minder in trek, ook vogelaars zijn hier met een lichtje te zoeken. Gelukkig hebben we straks waarschijnlijk genoeg referentiepunten, (gebied Land van Heusden en Altena en Made/Drimmelen) om dit gemis op te heffen. Zoals hierboven beschreven is het totaal aantal territoria tot nu toe: 207. Er is sprake van een territorium als het onderzoek beantwoordt aan de methode van "Stone". Als het telpunt driemaal is bezocht en er territoriale mannetjes zijn gehoord is er onder andere sprake van een territorium. Alle andere waarnemingen vallen onder de noemer "aanvullende waarnemingen". Veel waarnemingen van 2001 zijn in de "aanvullende" gekomen vanwege de MKZ-periode. Ook incidentele waarnemingen, waarnemingen buiten het seizoen etc. komen hier in voor. Aanvullend onderzoek zal moeten uitwijzen of het om een territorium gaat.

Namens de Steenuilenwerkgroep West-Brabant
Theo van Rijen, Herman Schriks, Martin van Leest

7.4 Ode van Tyto alba aan Jan Hop

Je hebt nestkastgastheren en je hebt nestkasteigenaren. Wijlen Jan Hop was een gastheer van de bovenste plank.

Niks was hem te dol. Als zijn kerkuilen maar goed tierden. Hij vond een paar jaar geleden dat zijn kerkuilen niet zo makkelijk konden zitten in de open kapschuur. Dus maakte hij echte zit-pitstokken in de nok van zijn schuur. Waar de kerkuilen dan vervolgens weer dankbaar gebruik van maakten. Ook timmerde hij zelf ooit een kast in elkaar dat iets weg had van een torenvalkkast. Daar trapten ze echter niet in. Nadat wij als werkgroep Beneden Amer een onvervalste vdKaa kerkuilenkast plaatste, belde hij binnen een paar weken terug. Er zit er één in. Weer een week later zag hij er tegen het donker worden, twee uitvliegen. En weer belde hij enthousiast op. Hetzelfde jaar zou hij de trotse gastheer worden van drie uilskuikens. De dag voor het vertrek naar mijn vakantieadres, belde hij weer op. Kom gauw want de hond merkt iets aan de kast. Hij blijft maar omhoog kijken. En ja hoor drie uilskuiken waren het bewijs van de oplettendheid van baas en hond. Nadat Jan trots op de foto gezet was met zijn kroost, begon hij te informeren wat het gebruikelijk aantal jongen was. Toen hij hoorde dat het aantal ook wel eens meer dan drie kon zijn was ie een tikkeltje teleurgesteld. Maar dat was gauw over toen hij hoorde dat in goede muizenjaren de kerkuil tweemaal tot broeden kon komen. Tussen neus en lippen vroeg hij mij nog even of ik de pers erbij ging halen. Ik vertelde hem dat wij dat in principe niet deden omdat wij de kasteigenaren discretie hadden beloofd. Enfin ik ging met een lekker gevoel op vakantie. Kom ik terug staat er een halve pagina groot artikel over de uilskuikens van Jan Hop in de krant. Hij had nog net geen open dag georganiseerd maar het scheelde niet veel. Zo trots als een pauw was hij. Heel opportunistisch had hij in het artikel laten opnemen dat de kerkuilman (ik dus) een tweede broedsel verwachtte dit jaar. We zullen het maar op de wens van de gedachte houden. Kort daarna werd Jan ziek. Met de mededeling dat hij misschien nog een jaar te leven had. Z'n tweede broedsel heeft hij dit jaar (2002) nog mooi kunnen meemaken. Met een record aantal (voor Beneden Amer begrippen) van vijf uitgevlogen jongen! Dat hij beretrots was hoef ik eigenlijk niet meer op te schrijven. S' avonds zat hij op een stoel in de schuur naar de uilen te kijken. Maar hij kreeg het steeds zwaarder te verduren met z'n gezondheid. Nog voor het uitvliegen van de jongen was hij aan huis gebonden en kwam niet meer naar de schuur. Alsof tyto dit alles had opgemerkt. Vanaf die tijd begon tyto om 21.15 uur met jagen in de maand juni.

Dat wil zeggen voor het ondergaan van de zon. Jan en vrouw zagen tyto dagelijks meerdere malen voorbij komen met een muis in de klauwen. En of dat niet genoeg eer was voor Jan landde Tyto regelmatig op de waslijnpaal pal voor het raam. Toen ik vertelde dat dit wel heel bijzonder was kon Jan niet meer stuk. Helaas is Jan inmiddels gestorven. Wij zullen Jan niet snel vergeten. Een prima vent met mooie verhaaltjes.

Harry Fiolet

7.5 Akkerranden beheer gunstig voor kerkuil?

Afgelopen jaar 2002 had ik de mazzel bij daglicht de jacht van een kerkuil meerdere keren te kunnen bestuderen. De uil begon op 21.15 uur in de maand juni met jagen. De zon moet dan nog ondergaan! Heel opvallend was dat hij continu dezelfde slootkanten afjoeg in een straal van 500 meter rond de boerderij. Niks geen prachtige langzaam glooiende slootkanten. Een doodordinaire boerensloot zoals je die in akkerbouw gebieden tegenkomt. Met zo min mogelijk grond erom heen. De uil presteerde het om vijf à zes muizen in drie kwartier te verschalken! Dat er flink wat muizen gevangen moesten worden dat mag duidelijk zijn met vijf schijnbaar onverzadigbare jongen. Uit ervaring weet ik dat er normaal gesproken in de maand juni rond de klok van elfen, als de jongen een week of drie oud zijn, de ouders met de eerste muis op het nest komen. Vervolgens wisselen pa en ma elkaar af om de twintig

minuten met een muis. Dit gaat zo door tot een uur of half twee. Daarna breekt er een fase van voeding aan met veel grotere tussenpauzes. Vijf à zes muizen in drie kwartier door één uil is ongelooflijk veel! Mooi was ook te zien dat bij het opstijgen de muis in de snavel zat om vervolgens tijdens de vlucht te verhuizen naar de klauwen.

In de straal van 500 meter rond de boerderij lag ook een gesubsidieerde akkerrand. Met als hoofdingrediënt gras. Op zich een goed gewas voor veldmuis. Maar wat bleek nu. Deze rand werd in de tijd dat ik de uil bestudeerde nooit bezocht. De akkerrand werd ongeveer om de twee weken gemaaid en lag er als een prachtig gazonnetje bij. Waarschijnlijk spelen zulke gesubsidieerde akkerrand gazonnen dus geen rol van betekenis voor muizen en vlinders etc. Dus heeft ook de kerkuil daar niets te zoeken. Gelukkig gaan de meeste boeren bij ons in de polder anders om met hun akkerrand. En zullen daar kerkuil en patrijs meer lol ondervinden van de subsidie voor akkerranden.

Harry Fiolet

7.6 Kerkuilenlatijn

Dit jaar viel er een uilskuiken uit de kast bij de familie Hop. Toevallig kwam er een kennis van hun langs. Vol trots laat Jan het uilskuiken aan de vrouw zien. De vrouw vraagt aan Jan; "wat eten die beesten eigenlijk?" "Vlees", antwoordde Jan. Enfin de vrouw stapt uiteindelijk weer op de fiets en gaat naar huis. Een kwartier later staat ze echter weer op de stoep. Jan ik heb wat eten voor de uil gevonden op straat. En ze wijst enthousiast naar haar fietstas. Jan: "het leek wel of die fietstas van haar bewoog". Hij kijkt in de fietstas. En ziet daar een eend liggen. "Ja jan, hij lag langs de weg", zei de vrouw trots met een brede lach op het gezicht. "Ik dacht die uil van jou eet vlees dus heb ik hem maar snel opgeraapt". Aan het puntje van zijn vleugel haalt Jan de eend eruit. Eenmaal op straat gelegd ging de eend er bijna vandoor. Niet dat hij nog leefde maar de duizend maden tierden welig.

Harry Fiolet

7.7 De kerkuil is weer helemaal terug

Nadat aan het einde van het vorige broedseizoen de geluiden in het veld al voorzichtig positief waren, is er na het recent verschijnen van het jaarverslag van het Kerkuilenoverleg Noord-Brabant reden tot juichen voor liefhebbers van kerkuilen: de vogels zijn weer helemaal terug.

In 1979 telde Nederland niet meer dan 80 broedparen van de kerkuil. Het merendeel van deze nachtelijke jagers had het loodje gelegd in de strijd tegen milieuvervuiling en landbouwhervorming en het leek nog een kwestie van tijd voor we deze opvallende en toch zo geheimzinnige uil definitief van het lijstje van Nederlandse broedvogels zouden kunnen schrappen. De kerkuil dreigde een museumstuk te worden, nog slechts onderwerp van gesprek in sterke verhalen voor bij de open haard of aan de tapkast.

Het is anders gelopen. Vogelliefhebbers uit vele maatschappelijke geledingen sloegen de handen ineen voor een grootscheeps beschermingsplan wat vooral voorzorg in het creëren van nestplaatsen die door de modernisering van het platteland vaak verloren waren gegaan. Door het verdwijnen van veel bestrijdingsmiddelen uit het milieu en dus uit de voedselketen van de kerkuil kreeg de kerkuilenstand ook een flinke impuls en langzaam steeg de kerkuil weer uit zijn diepe dal omhoog, verliet hij de gevarezone totdat hij nu weer op zijn volle oorlogssterkte is. Maar liefst 2468 broedparen werden er vorig broedseizoen geteld, samen goed voor zo'n 8000 jonge kerkuilen.

Ook in Brabant kende de kerkuil een topjaar. 252 nesten werden aangetroffen, maar liefst vijftien procent meer dan de 220 van het broedjaar 2000.

Toch is het onherroepelijk dat aan deze opmars eens een, tijdelijk, einde komt. De kerkuil is namelijk voor zijn voedsel bijna geheel aangewezen op de veldmuis. De stand van deze kleine knagers stort echter eens in de zoveel jaar helemaal in en dit heeft een directe weerslag op de kerkuilenstand. Deze terugval is al enkele jaren op rij voorspeld maar bleef de laatste jaren uit. Ook een strenge winter kan de kerkuilenstand decimeren. Een gezonde populatie komt deze klappen wel weer te boven. Het Kerkuilenoverleg Noord-Brabant is een in 1983 opgestart samenwerkingsverband van vogelwerkgroepen en personen die zich actief inzetten voor de bescherming van de kerkuil in onze provincie.

Uit: Brabants Dagblad, 13-6-2002

7.8 Ringfeestje

Voor het maken van een afspraak om te komen ringen ben ik afhankelijk van de agenda van Gerard van der Kaa. "Ja, op zaterdag de 17e kan hij", maar; "onze dochter geeft een afscheidsfeestje van de achtste groep, zo'n 38 kids met disco en lichteffecten en het duurt tot 24:00 uur". "O. . . !" Het feestje is onder het afdak van de open kapschuur en de zijkant is geheel dichtgemaakt met landbouwplastic. Met zorg hoop je dat dit maar goed afloopt. Het feest een week later geven kon niet in verband met vakanties van meerdere kinderen. De jongen zouden dan al uitgevlogen kunnen zijn. Wat voor een oplossing moet je daar nu weer bij bedenken. Na overleg met Gerard toch maar door laten gaan, dat feestje. De kinderen des huizes hadden de 17e, de pijp van de kast al met een handdoek dichtgemaakt. Wij konden niet ringen. Eerst met de kinderen nog overlegd en jawel met goed resultaat. Ze zouden direct om 24:00 uur stoppen en als wij dan kwamen konden we meteen aan de slag. De volgorde met de andere kastbeheerders doorgebeld, want er moesten nog drie kasten meer door ons bezocht worden. Met stug doorwerken en behoorlijk doorrijden lukte het ons om 23:45 uur weer bij ons feestje te zijn.

Nou ja, met een pilsje, fris en wat chips, bitterballen of gebak werd onze inspanning beloond. De feestgevertjes hadden de andere kinderen met de microfoon op de hoogte gebracht en wij konden gaan ringen. De vader had eerst nog even de bouwlamp in stelling gebracht en zo klom ik dus de ladder op. Het tromgeroffel ontbrak nog. Bij het uitnemen van het eerste jong hoorde je het "ach" en "wat mooi" door de groep. Nadat het jong geringd was ging Gerard met het jong in zijn hand bij alle kinderen langs.

Deze vonden het prachtig. Met zoveel publiek erbij -er waren ondertussen ook nog ouders bijgekomen om hun kinderen op te halen- hadden we nog nooit geringd. Met alle kinderen werd snel opgeruimd en werd het landbouwplastic verwijderd, zodat de volwassen kerkuilen weer met voedsel naar hun pas geringde jong konden gaan. De laatste waren toch maar van huis gegaan, ze hielden blijkbaar niet van een kinder(ring)feestje.

Wij mochten nog een hapje /sapje nemen en na een half uur werd het eerste voedsel weer door een van de ouders aangeleverd.

Twee dagen later meldde ons de eigenaar van de schuur dat er een mooi goudkleurig jong op de nokbalk zat te rusten.

Joost Nijkamp

8. Aangesloten (vogel)werkgroepen en personen

Tabel 8.1: Gegevens aangesloten (vogel)werkgroepen en personen (volgorde: achternaam contactpersoon)

(blad 1/3)

Naam regiocoördinator	Naam werkgroep	Postadres	Postcode	Plaats	Telefoon	Subr.
Amstel, Maria van	VW De Maasheggen	Hapseweg 10	5441 PA	Oeffelt	0485-362020	11
Asten, Ad van	IVN VWG Valkenswaard	Postbus 247	5550 AE	Valkenswaard	0032-11661438	32
Beers, R. van	Milieuverenig. Hilvarenbeek	Schoolstraat 9	5081 VE	Hilvarenbeek	013-5051005	57
Bossong, Ru	KNNV VWG Eindhoven	Floraplein 23	5644 NL	Eindhoven	040-2114162	05
Brosens, Charles **	Vogelrevalidatiec. Zundert	Luitertweg 36	5644 NL	Zundert	076-5974165	07
Cleutjens, Henk	VWG De Kulert	Reusel 17	5751 WL	Deurne	0493-317159	17
Cornelissen, Wim	NWG Chaam e.o.	Blokkenweide 43	4861 BM	Chaam	0161-492390	51
Crujssen, Frans van de	Kerkuilenbesch. Land v Cuijk	Wilhelminastraat 1	5451 AR	Mill	0485-451949	55
Das, J.	IVN Riethoven	Tonterstraat 18	5561 AN	Riethoven	040-2016075	34
Elsen, Tiny van den	VWG Keldonk e.o.	Hackerom 3	5469 ES	Keldonk (Erp)	0413-213349	50
Fens, Gert-Jan	Regio Biesbosch e.o.	Schansstraat 17 A	4944 AE	Raamsdonk	0162-519786	54
Fiolet, Harry	Kerkuilenpr Beneden Amer	Oudlandstraat 10	4926 RD	Lage Zwaluwe	0168-483865	45
Gastel, Ad van	VWG Zundert	Nieuw Moerseweg 2 B	4885 KK	Achtmaal	076-5985332	27
Goedegebure, Leon	VWG West-Brabant	V Gaasbeekstraat 26	4791 EJ	Klundert	0168-404816	44
Heijden, Addie van der	NMC Schijndel	Boomstraat 10	5482 ER	Wijbosch	073-5478360	49
Hellings, Bert	WNL Boxtel	Kanunnikenstraat 14	5281 WG	Boxtel	0411-682928	35
Hendriks, J.	VWG Etten Leur	Lange Brugstraat 37	4871 CM	Etten Leur	076-5016334	20
Hermans, John	VW Uden e.o.	Beukenlaan 22	5409 AS	Odiliapeel	0413-272777	29
Hikspoors, Toon	VWG De Peel	Hazelaar 26	5757 CA	Liessel	0493-342127	18
Hulsbeek, Tonnie van de	IVN VWG 't Veugelke	Emmastraat 22	5761 AL	Bakel	0492-342762	56
Jonkers, Jopie	VWG De Ortoolaan	Kleikampen 3	5421 NR	Gemert	0492-361273	16
Kaa, Gerard van der	VWG Midden-Brabant 786	van Rijckevorsellaan 17	5062 DH	Oisterwijk	013-5215364	07

** Geen regiocoördinator

Tabel 8.1: Gegevens aangesloten (vogel)werkgroepen en personen (volgorde: achternaam contactpersoon)

(blad 2/3)

Naam regiocoördinator	Naam werkgroep	Postadres	Postcode	Plaats	Telefoon	Subr.
Kalleveen, Frank van	Staatsbosbeheer	Bosweg 42	5845 EB	Sint Anthonis	0485-382763	36
Kiewit, Jan	VWG Rucphen	Moeskes 1	4871 AE	Etten Leur	076-5033630	53
Koning, Hein de	VWG Heemk St Oedenrode	Heistraat 59	5491 BC	Sint Oedenrode	0413-476029	04
Koreman, Bertus	Ken en Geniet	Vondelinghof 25	4908 DV	Oosterhout	0162-437816	06
Lee, Cor van de	VWG West-Brabant	Bergschot 262	4817 PE	Breda	076-5421815	26
Loon, Hans van	NWG Mark en Leije	Remijsenhof 4	5131 AZ	Alphen	012-5081744	52
Louw, Rien de	VWG De Torenavalk	Langeboomseweg 47	5411 AT	Zeeland	0486-452240	12
Massop, Gerard	VWG Schijndel	J. van Amstelstraat 7	5481 LH	Schijndel	073-5478333	39
Mortel, Theo van de **	Ringer VWG De Peel e.o.	Albert Kuijperstraat 4	5712 CK	Someren	0493-493119	385
Muis, Rinus	VWG Bergen op Zoom	Krommeweg 32	4651 RL	Steenbergen	0167-567017	13
Nijkamp, Joost	VNW 's Hertogenbosch e.o.	Gooiland 19	5235 NE	S'Hertogenbosch	073-6423947	19
Ondersteijn, Toon	NWG Liempde	Spurkstraat 62A	5275 JD	Den Dungen	073-5942796	10
Punt, Rinus	VWG Altenatuur	Hoofdstraat 48	4265 HL	Genderen	0416-352301	41
Renes, Marco **	VWG De Pailjaart	Spinnerstraat 6	5683 MK	Best	0499-393008	17
Rijt, Toon van	KNNV VWG Helmond	W. Prinzenstraat 59	5701 BC	Helmond	0492-545701	22
Ruiter, Ben de	VWG Geldrop	Heibeekstraat 40	5662 EG	Geldrop	040-2857391	23
Saris, Ad	VWG Midden-Brabant	Hopveld 21	5473 JA	Heeswijk Dinther	0413-291038	08
Schellekens, Bertus	VWG Heemk. Gemonde	Laan ten Habraken 7	5291 AH	Gemonde	073-5512786	40
Spek, Jaap van der **	Ringer VWG De Peel e.o. 961	Molenbrugweg 9	5712 RC	Someren Heide	0495-697435	48
Sterke, Rinus	VWG IVN Oirschot	Sleebos 19	5688 PR	Oirschot	0499-575384	46
Thoonen, Huub	VWG Boxmeer	Vink 12	5831 ME	Boxmeer	0485-577237	42
Tillaart Jan van der	VWG Mariaheide	Krekelhofstraat 34	5464 TA	Mariaheide	0413-343509	25
Timmers, Jan	JNW Zijtaart	Pastoor Clercxstraat 14 A	5465 RH	Zijtaart	0413-362710	43
Timmers, Pieter	WNL O-W- en Mid. Beers	Sportparklaan 21	5091 EM	Middelbeers	013-5142279	33

** Geen regiocoördinator

Tabel 8.1: Gegevens aangesloten (vogel)werkgroepen en personen (volgorde: achternaam contactpersoon)

(blad 3/3)

Naam regiocoördinator	Naam werkgroep	Postadres	Postcode	Plaats	Telefoon	Subr.
Vereijken, John **	Ringer Gemert e.o.	Margrietstraat 59	5741 XL	Beek en Donk	06-27326291	982
Verheijen, Ben	Regio Mariahout	Mariastraat 46	5738 AJ	Mariahout	0499-421426	31
Vink, Martin	VWG Gemert	Weverstraat 22	5421 KM	Gemert	0492-365726	21
Voets, Toon	VWG Oss e.o.	Hoessenboschlaan 58	5351 PD	Berghem	0412-403822	28
Voort, Wim van der	VWG De Kempen	Kruisstraat 75	5541 RE	Reusel	0497-644216	14
Vugt Harry	Ringer VWG West-Brabant	Bavelsebaan 191	4834 TA	Breda	076-5655358	208
Wevers, Kees	VWG De Pailjaart	Boslaan Zuid 11a	5681 BL	Best	0499-390323	17
Wezel, Peter van	IVN De Waerdman	Nijlring 5	5152 VH	Drunen	0416-379814	2
Wouters, Jan **	Ringer VWG de Kempen	De Braken 11	5541 AC	Reusel	0497-642391	

** Geen regiocoördinator

9. Beschikbare nestkastnummers

Tabel 9.1 Beschikbare nestkastnummers per vogelwerkgroep

41	VWG Altenatuur	1	-	100
02	IVN VWG De Waerdman	201	-	300
04	VWG Heemk. St. Oedenrode	401	-	500
05	KNNV VWG Eindhoven	501	-	600
06	Ken en Geniet Dongen	601	-	700
07	VWG Midden-Brabant van der Kaa	701	-	800
08	VWG Midden-Brabant Ad Saris	801	-	900
10	NWG Liempde	1001	-	1100
11	VW De Maasheggen, Maria van Amstel	1101	-	1200
12	VW De Torenavalk	1201	-	1300
13	VWG Bergen op Zoom	1301	-	1400
14	VWG De Kempen	1401	-	1500
15	VWG De Kulert	1501	-	1600
16	VWG De Ortolaan	1601	-	1700
17	VWG De Pailjaart	1701	-	1800
18	VWG De Peel	1801	-	1900
19	VNW 's Hertogenbosch e.o.	1901	-	2000
20	VWG Etten Leur	2001	-	2100
21	VWG Gemert	2101	-	2200
22	KNNV VWG Helmond	2201	-	2300
23	VWG IVN Geldrop	2301	-	2400
25	VWG Mariaheide	2501	-	2600
26	VWG West Brabant	2601	-	2700
27	VWG Zundert	2701	-	2800
28	VWG IVN Oss	2801	-	2900
29	Vogelwacht Uden	2901	-	3000
31	Regio Mariahout	3101	-	3200
32	VWG IVN Valkenswaard	3201	-	3300
33	NWG Oost-West-Middelbeers e.o.	3301	-	3400
34	IVN VWG Riethoven	3401	-	3500
35	Natuurwerkgroep Boxtel	3501	-	3600
36	Staatsbosbeheer Frank van Kalleveen	3601	-	3700
07	VWG Midden-Brabant	3701	-	3800
39	VWG Schijndel	3901	-	4000
40	Heem en Natuurwerkgroep Gemonde	4001	-	4100
42	VWG Boxmeer	4201	-	4300
43	Jeugd Natuurwerkgroep Zijtaart	4301	-	4400
44	VWG West-Brabant (Noord-West)	4401	-	4500
45	Beneden Amer Kerkuilwerkgroep	4501	-	4600
46	IVN VWG Oirschot	4601	-	4700
47	Regio Arie Rouwhof Staatsbosbeheer	4701	-	4800
48	VWG De Peel Jaap van der Spek	4801	-	4900
49	NMC Schijndel	4901	-	5000
50	VWG Keldonk e.o.	5001	-	5100
51	NWG Mark en Leije, Wim Cornelissen	5101	-	5200
52	NWG Mark en Leije, Hans van Loon	5201	-	5300
54	Regio de Biesbosch, Gert-Jan Fens	5401	-	5500
55	Kerkuilbescherming Land v. Cuijk	5501	-	5600
56	IVN VWG 't Veugelke	5601	-	5700
57	Milieuvereniging Hilvarenbeek	5701	-	5800
53	VWG Rucphen	5801	-	5900

